Cuprins

ÎN MEMORIA JURIŞTILOR DE SEAMĂ DIN ISTORIA BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI 7

MENŢIUNI 9

ABREVIERI 11

PREFAŢĂ 13

CUVÂNT-ÎNAINTE 16

INTRODUCERE 18

TITLUL I. ASPECTE ISTORICO-JURIDICE 25

CAPITOLUL I. ÎNFIINŢAREA PRIMELOR BĂNCI CENTRALE 25
1.1. Bănci centrale în secolele XV-XVI? 25
1.2. Primele bănci centrale – secolele XVII-XIX 28

CAPITOLUL II. ÎNFIINŢAREA BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI 32
2.1. Dezvoltări, încercări, proiecte 32
2.2. Adoptarea legii de înfiinţare a Băncii Naţionale a României 36

TITLUL II. REGIMUL JURIDIC AL BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 1880-1946 41

CAPITOLUL I. ORGANIZAREA 41
1.1. Legea, Statutele, Regulamentele 41
1.2. Divergenţe jurisprudenţiale şi doctrinare legate de natura juridică a Băncii Naţionale 43
1.3. Sediu, capital, durată 47
1.4. Teorii juridice privind statutul Guvernatorului 50
1.5. Consiliul de administraţie şi Consiliul general 54
1.6. Disputa legislativă cu statul din 1890-1892 57

CAPITOLUL II. ATRIBUŢII ŞI OPERAŢIUNI 61
2.1. Emisiunea de bilete de bancă 61
2.2. Operaţiunile de scont 61
2.3. Operaţiunile de credit lombard 64
2.4. Avansuri de fonduri pe bucăţi sau emanete de aur ori de argint 67
2.5. Cumpărarea de efecte publice 68
2.6. Serviciul de casierie a statului 69
2.7. Sprijinirea statului în contractarea de împrumuturi 70
2.8. Retragerea biletelor ipotecare 71
2.9. Participarea în alte societăţi 73

CAPITOLUL III. BANCA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL 75

CAPITOLUL IV. BNR ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ŞI AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL 82
4.1. Activitatea BNR. Legea comerţului de bancă 82
4.2. Consiliul Superior Bancar 84
4.3. BNR în perioada 1940-1945 86

TITLUL III. REGIMUL JURIDIC AL BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 1946-1989 89

CAPITOLUL I. MODELUL SOVIETIC DE ORGANIZARE A SISTEMULUI BANCAR 89

CAPITOLUL II. TRANSFORMAREA PROGRESIVĂ A BĂNCII NAŢIONALE DUPĂ MODEL SOVIETIC 93
2.1. Cadrul legislativ privind Banca Naţională 93
2.2. Aspecte generale privind dreptul financiar în perioada socialistă 98
2.3. Actele juridice emise de BNR 104
2.4. Atribuţiile BNR 105

TITLUL IV. REGIMUL JURIDIC AL BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI DUPĂ 1989 114

CAPITOLUL I. CADRUL LEGISLATIV ŞI NATURA JURIDICĂ 114
1.1. Consideraţii generale 114
1.2. Legea nr. 34/1991 privind Statutul Băncii Naţionale a României 116
1.3. Legea nr. 101/1998 privind Statutul Băncii Naţionale a României 117
1.4. Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naţionale a României 118
1.5. Natura juridică a Băncii Naţionale a României 119
1.6. Falsa problemă a poziţiei băncii centrale între puterile statului 131
1.7. Spre constituţionalizarea băncii centrale 135
1.8. Aspecte comparative privind alte bănci centrale 154
1.8.1. Banque de France 155
1.8.2. Deutsche Bundesbank 156
1.8.3. Banco de Espagna 156
1.8.4. Banca d'Italia 157

CAPITOLUL II. INDEPENDENŢA BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI 159
2.1. Aspecte conceptuale 159
2.2. Fundamentele teoretice ale independenţei băncii centrale 163
2.3. Dezvoltări ale principiului independenţei în avizele BCE 166
2.4. Responsabilitatea democratică 173

CAPITOLUL III. INTERDICŢIA DE FINANŢARE MONETARĂ ŞI INTERDICŢIA DE ACCES PRIVILEGIAT 176
3.1. Aspecte conceptuale 176
3.2. Dezvoltări ale interdicţiei de finanţare monetară în avizele BCE 179
3.3. Interpretarea interdicţiei de finanţare monetară de către CJUE 184
3.4. Interdicţia de acces privilegiat 187

CAPITOLUL IV. CONDUCEREA BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI 189
4.1. Consiliul de administraţie 189
4.2. Guvernatorul 199
4.3. Incompatibilităţi şi conflicte de interese 202

CAPITOLUL V. INSTRUMENTE JURIDICE 207
5.1. Acte administrative şi controlul judiciar 207
5.2. Avizele BNR asupra proiectelor de acte normative 218
5.3. Avizele BCE asupra proiectelor de acte normative 221

CAPITOLUL VI. ALTE ASPECTE INSTITUŢIONALE 226
6.1. Controversa privind patrimoniul băncii 226
6.2. Proprietatea asupra capitalului 229
6.3. Erori jurisprudenţiale privind CIP şi CRC 230
6.4. Confuzii privind secretul profesional 232
6.5. Relaţia BNR – Curtea de Conturi 235
6.6. Privire comparativă BNR – ASF 238

TITLUL V. FUNCŢII SPECIFICE DE BANCĂ CENTRALĂ 241

CAPITOLUL I. ORGANIZAREA INSTITUŢIONALĂ EUROPEANĂ A BĂNCILOR CENTRALE 242
1.1. Sistemul European al Băncilor Centrale 242
1.2. Banca Centrală Europeană 245
1.3. Statutul special al băncilor centrale din afara zonei euro 252

CAPITOLUL II. OBIECTIVELE BĂNCII CENTRALE 254
2.1. Stabilitatea preţurilor 254
2.2. Stabilitatea financiară 261

CAPITOLUL III. POLITICA MONETARĂ ŞI POLITICA CURSULUI DE SCHIMB 265
3.1. Politica monetară 265
3.2. Cadrul legislativ 265
3.3. Instrumente de politică monetară 272
3.3.1. Operaţiunile de piaţă monetară 272
3.3.2. Rezervele minime obligatorii 274
3.4. Instrumentele de politică monetară ale Eurosistemului 277
3.5. Politica cursului de schimb 279

CAPITOLUL IV. EMISIUNEA MONETARĂ 283
4.1. Noţiune 283
4.2. Caracterul exclusiv al competenţei 285
4.3. Legalitatea limitării utilizării numerarului 286
4.4. Aspecte privind organizarea instituţională 288
4.5. Adoptarea monedei euro 289
4.6. Moneda digitală emisă de banca centrală 302

CAPITOLUL V. SISTEME DE PLĂŢI ŞI INSTRUMENTE DE PLATĂ 313
5.1. Noţiuni 313
5.2. Clasificarea sistemelor de plăţi 315
5.3. Riscul sistemic 316
5.4. Creditul pe parcursul zilei 316
5.5. Monitorizarea sistemelor de plăţi 319
5.6. Sisteme de plăţi din România 319
5.7. Aspecte juridice privind finalitatea decontării 323

5.8. Protecţia fondurilor în caz de insolvenţă 325
5.9. Aspecte juridice privind garanţiile financiare 326
5.10. Reglementarea instrumentelor de plată 327

CAPITOLUL VI. ADMINISTRAREA REZERVELOR INTERNAŢIONALE 328
6.1. Noţiune 328
6.2. Proiecte legislative controversate 329
6.3. Problema proprietăţii rezervei internaţionale 332
6.4. Imunităţile băncilor centrale 337

CAPITOLUL VII. FUNCŢIA DE ÎMPRUMUTĂTOR DE ULTIMĂ INSTANŢĂ 340

CAPITOLUL VIII. FUNCŢIA DE PRODUCĂTOR DE STATISTICI OFICIALE 343
8.1. Cadrul legislativ naţional şi european 343
8.2. Proiectul european Anacredit 344

CAPITOLUL IX. REGIMUL VALUTAR 353

CAPITOLUL X. FUNCŢIA DE AGENT FISCAL 357
10.1. Cadrul legislativ naţional şi european 357
10.2. Acordurile Stand-by cu Fondul Monetar Internaţional 360
10.3. Asistenţa financiară UE pentru statele membre din afara zonei euro 361

TITLUL VI. FUNCŢIA DE AUTORITATE DE SUPRAVEGHERE 365

CAPITOLUL I. SUPRAVEGHEREA INSTITUŢIILOR DE CREDIT 365
1.1. Dimensiunea materială a supravegherii 365
1.2. Dimensiunea instituţională a supravegherii 368
1.3. Sistemul European de Supraveghere Financiară 370
1.4. Autoritatea Bancară Europeană 371
1.5. Autorizarea instituţiilor de credit 381
1.6. Legislaţie, jurisprudenţă, comentarii 383
1.7. Colegii de supraveghetori – instrumente şi natură juridică 396
1.8. Independenţa autorităţii de supraveghere 397
1.9. Instrumente juridice fără caracter obligatoriu 398
1.10. Instrumente juridice neobligatorii ale BCE 399
1.11. Supravegherea bancară – implicaţii în dreptul penal 402
1.12. Rolul supravegherii în standardizarea contractelor de credit 407

CAPITOLUL II. RESPONSABILITATEA AUTORITĂŢII DE SUPRAVEGHERE 413
2.1. Răspunderea statelor membre pentru prejudiciile cauzate particularilor 413
2.2. Răspunderea pentru prejudicii în cazul special al supraveghetorilor bancari 413
2.3. Fundamentele teoretice ale protecţiei legale a supraveghetorului 416
2.4. Clarificări privind imunitatea juridică a BNR 417

CAPITOLUL III. PREŢUL CONSTITUŢIONAL PENTRU UNILATERALISMUL INTERNAŢIONAL ÎN UNIUNEA BANCARĂ 422
3.1. Introducere 422
3.2. Faza preliminară 427
3.2.1. Temei juridic 427

3.2.2. Doctrina Meroni 428
3.2.3. Votul în Parlamentul European şi în Consiliu 430
3.3. Funcţionarea Uniunii Bancare în statele non-euro 432
3.3.1. Manifestarea de voinţă în dreptul internaţional 432
3.3.2. Paradigma contractuală sau administrativă? 432
3.3.3. Îndrumări din partea BCE. Obligaţii de cooperare 435
3.4. Provocări constituţionale 436
3.4.1. Concordanţa cu jurisprudenţa CJUE 436
3.4.2. Independenţa autorităţilor competente naţionale 442
3.4.3. Transferul de suveranitate 444
3.4.4. Împărţirea răspunderii 445
3.4.5. Obligaţii stabilite în sarcina statului membru non-euro 446

CAPITOLUL IV. ASPECTE JURIDICE PRIVIND SUPRAVEGHEREA MACROPRUDENŢIALĂ 448
4.1. Prezentare teoretică a supravegherii macroprudenţiale 448
4.2. Falsa problemă a „recomandărilor obligatorii” 450
4.3. Falsa problemă a componenţei CNSM 452
4.4. Falsa problemă a imunităţii membrilor CNSM 453
4.5. Falsa problemă a independenţei CNSM 454

CAPITOLUL V. SUPRAVEGHEREA SCHEMELOR DE GARANTARE A DEPOZITELOR 455
5.1. Noţiuni 455
5.2. Apartenenţa obligatorie la un sistem de garantare 456
5.3. Indisponibilizarea depozitelor 457
5.4. Plata compensaţiilor către deponenţi 460
5.5. Finanţarea schemelor de garantare a depozitelor 463
5.6. Natura juridică a Fondului de Garantare a Depozitelor Bancare 465
5.7. Viitorul sistem european de asigurare a depozitelor 468

CAPITOLUL VI. ATRIBUŢII DE SUPRAVEGHERE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ŞI COMBATERII SPĂLĂRII BANILOR 474
6.1. Noţiuni. Cadrul legislativ naţional şi internaţional 474
6.2. Organisme internaţionale 476
6.3. Obligaţiile entităţilor raportoare 478
6.4. Spălarea banilor şi sistemul financiar 482
6.5. Legislaţie şi comentarii 483
6.6. Cadrul instituţional la nivel european 485
6.6.1. Autoritatea Bancară Europeană 485
6.6.2. Viitoarea Autoritate pentru Combaterea Spălării Banilor şi a Finanţării Terorismului 487

CAPITOLUL VII. SUPRAVEGHEREA PUNERII ÎN APLICARE A SANCŢIUNILOR INTERNAŢIONALE DE CĂTRE INSTITUŢIILE DE CREDIT 492

CAPITOLUL VIII. SUPRAVEGHEREA PRESTĂRII DE SERVICII FINANCIARE DE CĂTRE INSTITUŢIILE DE CREDIT 493

CAPITOLUL IX. SUPRAVEGHEREA DEPOZITARILOR-INSTITUŢII DE CREDIT 495

CAPITOLUL X. SUPRAVEGHEREA INSTITUŢIILOR FINANCIARE NEBANCARE 496
10.1. Noţiune 496
10.2. Regimul de „autorizare” 498
10.3. Distincţia faţă de non-bank financial institutions 500
10.4. Distincţia faţă de instituţiile financiare reglementate de O.U.G. nr. 99/2006 501
10.5. Monitorizarea şi supravegherea de către BNR 503
10.6. Casele de ajutor reciproc 504

CAPITOLUL XI. SUPRAVEGHEREA INSTITUŢIILOR DE PLATĂ 506

CAPITOLUL XII. SUPRAVEGHEREA INSTITUŢIILOR EMITENTE DE MONEDĂ ELECTRONICĂ 510
12.1. Noţiunea de monedă electronică 510
12.2. Natura juridică a monedei electronice 511
12.3. Forme tehnice de monedă electronică 516
12.4. Principiile activităţii de emitere a monedei electronice 518
12.5. Autorizarea şi supravegherea instituţiilor emitente de monedă electronică 519

CAPITOLUL XIII. SUPRAVEGHEREA APLICĂRII REGULAMENTULUI UE PRIVIND INFRASTRUCTURILE PIEŢEI 524

CAPITOLUL XIV. SUPRAVEGHEREA APLICĂRII REGULAMENTULUI UE PRIVIND VÂNZAREA ÎN LIPSĂ 527

CAPITOLUL XV. SUPRAVEGHEREA EMISIUNILOR DE OBLIGAŢIUNI IPOTECARE 530

CAPITOLUL XVI. SUPRAVEGHEREA ÎN MATERIA PRODUSELOR DE INVESTIŢII INDIVIDUALE STRUCTURATE 534

CAPITOLUL XVII. SUPRAVEGHEREA ÎN MATERIA INDICILOR DE REFERINŢĂ 535

CAPITOLUL XVIII. SUPRAVEGHEREA COMBATERII ABUZULUI PE PIAŢA MONETARĂ ŞI VALUTARĂ 536

CAPITOLUL XIX. SUPRAVEGHEREA ÎN MATERIA OPERAŢIUNILOR DE TRANSFER DE CREDIT ŞI DE DEBITARE DIRECTĂ ÎN EURO 538

CAPITOLUL XX. STABILIREA PLASAMENTELOR PREVĂZUTE DE ART. 831 C. CIV. 540

TITLUL VII. FUNCŢIA DE AUTORITATE DE REZOLUŢIE 541

CAPITOLUL I. NOŢIUNI 541
1.1. Fundamentele reglementării rezoluţiei bancare 541
1.2. Obiective, principii, condiţii 543
1.3. Poziţia oscilantă a BCE în problema naturii rezoluţiei 548
1.4. Administrarea temporară – măsură de intervenţie timpurie 549
1.5. Colegii de rezoluţie 551

CAPITOLUL II. PLANIFICAREA REZOLUŢIEI 553
2.1. Cadrul legislativ 553
2.3. Divergenţa dintre BNR şi Comitetul Unic de Rezoluţie 553

CAPITOLUL III. REALIZAREA REZOLUŢIEI 556
3.1. Evaluarea 556
3.2. Instrumentele de rezoluţie 556
3.3. Transfer de acţiuni şi transfer de active 569
3.4. Transfer contractual sau transfer administrativ 571
3.5. Dreptul de contestare în justiţie 572
3.6. Instrumente publice de stabilizare financiară 574
3.7. Problema caracterului prealabil al despăgubirii 575
3.8. Problema anulării transferului de proprietate 577
3.9. Finanţarea rezoluţiei 578

CAPITOLUL IV. MECANISMUL UNIC DE REZOLUŢIE 582
4.1. Noţiune 582
4.2. Comitetul Unic de Rezoluţie 582
4.3. Particularităţi juridice 587

TITLUL VIII. LICHIDAREA INSTITUŢIILOR DE CREDIT 590

CAPITOLUL I. ROLUL BĂNCII NAŢIONALE A ROMÂNIEI ÎN PROCEDURA FALIMENTULUI BANCAR 590

CAPITOLUL II. LICHIDAREA ADMINISTRATIVĂ 594

CAPITOLUL III. INSOLVENŢA BANCARĂ TRANSFRONTALIERĂ 595

CONCLUZII 597

BIBLIOGRAFIE 604